

ПРАВДЮК Андрій,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри адміністративної діяльності,
навчально-наукового інституту № 3
Харківський національний університет внутрішніх справ

РОЛЬ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

У сучасних демократичних державах дотримання принципу народного суверенітету, забезпечення демократичної легітимації конституційних органів влади, визнання та ефективний захист основних прав людини, а також закріплення комплексу конституційних принципів і цінностей становлять фундаментальні стандарти якості функціонування державної влади. Пряме застосування Конституції як основного джерела права та наявність дієвих гарантій її охорони і захисту забезпечують стабільність правової системи, підвищують рівень легітимності інституцій та сприяють утвердженню верховенства права у суспільстві.

Забезпечення прав і свобод людини є першочерговим завданням національного розвитку в Україні та основними соціальними цінностями та свободами, що визначають необхідність забезпечення прозорого, ефективного та орієнтованого на населення функціонування всіх державних інституцій, що забезпечують захист прав людей і громадян [1].

В Україні захист прав і свобод людини та громадянина становить базову засаду конституційного ладу, визначаючи не лише напрямок політичного розвитку та економічного поступу держави, а й забезпечуючи її інтеграцію до європейського співтовариства на основі демократичних цінностей. Конституція України встановлює людину, її честь, гідність, життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю, а також гарантує права та свободи громадян як на національному рівні, так і через механізми міжнародно-правового захисту, що створює підґрунтя для формування правової держави [2].

Серед органів державної влади, покликаних забезпечувати права і свободи людини, важливе місце займає Національна поліція, яка відрізняється від інших правоохоронних структур акцентом на захисті громадян, гарантуванні їх безпеки та підтриманні суспільного порядку. Саме Національна поліція є тим органом, що безпосередньо взаємодіє із населенням, служить суспільству шляхом боротьби зі злочинністю, оперативного реагування на надзвичайні події та реалізації комплексу заходів щодо охорони публічного порядку, що в сукупності забезпечує реальність та дієвість правових гарантій у повсякденному житті громадян. Враховуючи багатокomпонентний інституційний та державно-правовий статус, Національна поліція України здійснює свою діяльність як ключовий виконавець державної політики у сферах підтримання публічної безпеки, охорони прав і свобод людини, захисту інтересів суспільства та держави, а також протидії злочинності. Серед важливих напрямів її роботи — надання, у визначених законодавством межах, допомоги громадянам, які опинилися у складних життєвих обставинах з особистих, економічних, соціальних причин чи через надзвичайні ситуації [3].

Поліція виконує свої завдання неупереджено, в точній відповідності із законом. Ніякі виняткові обставини або вказівки посадових осіб не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності поліції. Характерною особливістю діяльності Національної поліції України є те, що у стосунках з окремою особою її працівники представляють все суспільство, а при захисті його інтересів нерідко змушені в межах, встановлених законом, вдаватися до обмеження прав та свобод цієї особи. Але таке обмеження впливає виключно з визнання поваги до прав і свобод інших осіб, додержання вимог моралі, публічного порядку, загального благополуччя. Діяльність поліції здійснюється у суворій відповідності до конституційних гарантій захисту прав і свобод особи, що передбачає неухильне дотримання принципу презумпції невинуватості: жодна особа не вважається винною у вчиненні злочину, доки її вина не буде

доведена у встановленому законом порядку. Обвинувачення не може ґрунтуватися на незаконно здобутих доказах чи припущеннях, а всі сумніви щодо вини трактуються на користь обвинуваченого, і ніхто не зобов'язаний доводити власну невинуватість. Важливим аспектом є також право кожного на правову допомогу та свобода вибору захисника, що гарантується Конституцією України. Працівники поліції, виконуючи свої обов'язки, мають право не виконувати явно злочинні накази чи розпорядження. Оцінка ефективності діяльності поліції здійснюється суспільством, що відображає сучасний підхід до розуміння поліції не як карального органу, а як інституції, головним завданням якої є служіння інтересам громадян. Такий підхід підкреслює принципово нову роль держави у взаємодії з людиною — роль захисника і партнера, а не носія влади над особистістю.

Водночас трансформація публічної влади та посилення вимог суспільства стосовно ефективності правоохоронних органів обумовлюють актуальність питань практичного забезпечення прав людини. Національна поліція України, як центральний елемент сектору безпеки, виконує не лише завдання з охорони публічного порядку, а й виступає гарантом реалізації прав громадян, проте на шляху до ефективного виконання цих функцій поліція стикається з низкою організаційних, правових та інституційних викликів, що вимагає подальшого вдосконалення управлінських та правозастосовчих механізмів. Органи Національної поліції України порівняно з іншими правоохоронними органами вирішують найбільш широке коло питань, пов'язаних із захистом прав, свобод і законних інтересів людини. Із сутності права випливає, що реалізація конституційних прав і свобод людини не можлива без забезпечення цих прав організаційно-виконавчою діяльністю державних органів та службових осіб, тому що діяльність останніх є свідченням реальності свободи особи, необхідним фактором переходу правових можливостей користування благами, закріпленими

в Конституції України, у практику життєдіяльності кожної людини в нашій державі [4].

Отже, забезпечення конституційних прав і свобод людини є фундаментальною цінністю сучасної української держави, що визначає її політичний та правовий розвиток і сприяє інтеграції у європейське співтовариство. Конституція України закріплює пріоритет людини, її гідності, життя і здоров'я, гарантує права та свободи не лише на національному, а й на міжнародному рівні, що закладає підґрунтя для побудови правової держави. Особлива роль у реалізації цих гарантій належить Національній поліції, яка діє як основний виконавець державної політики у сфері захисту громадян, забезпечення публічної безпеки та дотримання правопорядку. Діяльність поліції повинна здійснюватися неупереджено та суворо відповідно до Конституції, принципу презумпції невинуватості, права на правову допомогу та відмови від виконання явно злочинних наказів. Ефективність роботи поліції визначається рівнем довіри суспільства, а кожне обмеження прав особи допускається лише у рамках закону, з урахуванням поваги до гідності та інтересів інших громадян. Таким чином, реальне забезпечення конституційних прав і свобод є головною умовою розвитку демократичної держави, формування правового суспільства і гарантією практичної реалізації прав людини у повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Правдюк А. Л. Функціонування національної поліції у сфері захисту прав і свобод людини. *Наука і техніка сьогодні*. 2025. №11(52). С. 241–258. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-11\(52\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-11(52))
2. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96> (дата звернення: 15.09.2026).

3. Матяш В.М., Роговенко О.В. Національна поліція України в механізмі забезпечення конституційних прав і свобод громадян. *Молодий вчений*. 2022. № 10 (110) С.22-26. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-5>

4. Семенишин М.О., Механізм захисту прав і свобод людини в діяльності Національної Поліції України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. №2. С.143-146.

СКІЧКО Ірина,

доктор філософії у галузі права, асистент кафедри публічно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ЗАХИСТ МОЛОДІ ВІД НЕЗАКОННОГО ВЕРБУВАННЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Актуальність теми - збройні конфлікти сучасності, зокрема повномасштабна агресія російської федерації проти України, докорінно змінили характер безпекових загроз для цивільного населення. Однією з найбільш уразливих соціальних груп є молодь. Захист цієї категорії традиційно розглядається через призму прав дитини (осіб до 18 років). Проте в умовах гібридної війни поняття «молодь», яке в Україні охоплює осіб віком від 14 до 35 років, потребує ширшого правового захисту. Окрім прямого залучення до бойових дій (комбатантства), сучасне незаконне вербування набуло прихованих, цифровізованих форм: від залучення до агентурних мереж та диверсійної діяльності до використання молодих людей в інформаційних психологічних операціях [8, с. 4]. Це зумовлює необхідність комплексного аналізу міжнародно-правових та національних механізмів протидії цьому явищу.

Аналіз міжнародно-правової бази - міжнародне гуманітарне право та міжнародне право прав людини встановлюють чіткі імперативні заборони щодо